

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM
NAZİRLİYİ
F.KÖÇƏRLİ ADINA RESPUBLİKA UŞAQ KİTABXANASI ELMİ-METODİKA
ŞÖBƏSİ**

Uşaq şairi Mir Mehdi Seyidzadənin
anadan olmasının 105 illiyi münasibətilə

Uşaqları sevindirən, böyükləri düşündürən şair...
(metodiki vəsait)

BAKİ 2012

Tərtib edəni: Ruhiyyə Məmmədli- F.Köçərli adına Respublika Uşaq
Kitabxanasının baş kitabxanaçısı

Redaktor: Fizurə Quliyeva- F.Köçərli adına Respublika Uşaq
Kitabxanasının direktoru

T rtib id n

Bu vəsaiti Mir Mehdi Seyidzadənin 105 illiyi münasibətilə sizə təqdim edirik. V saiti sizə təqdim etməkdə əsas məqsədimiz oxucuların Mir Mehdi Seyidzadə haqqında olan məlumatlarını daha da artırmaqdır. **“Uşaqları sevindirən, böyükləri d  nd r n”** adlanan metodik vəsait “Həyat və yaradıcılıđı” v  “Keçiriləcək tədbirlər” hissələrindən ibarətdir. Vəsaitin I hissəsində Mir Mehdi Seyidzadənin həyat və yaradıcılıđından söhbət a ılır, ikinci hissədə isə kitabxanalarda keçirilən tədbirlərdən bəhs olunur.

I. Həyat və yaradıcılığı

Azərbaycan şairi, dramaturq Mir Mehdi Seyidzadə 1907- ci il noyabr ayının 11-də Türkmənistanın Aşqabad şəhərində dənizçi ailəsində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini İranda Məşhəd şəhərində almış, 1920-ci ildə ailəsi ilə birlikdə Bakıya köçmüşdür. O, 1921-1925-ci illərdə Pedoqoji Texnikumda təhsil almışdır. Ədəbi yaradıcılığa 1925-ci ildə “Şərq qadını” jurnalında çap etdirdiyi “Kənd qızı” adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. Şair 1926-1930-cu illərdə Qubadlı və Şəmkir rayon komitələrində bir il işlədikdən sonra, 1926-1930-cu illər arası Bakıda Çaparidze adına kitabxananın müdiri vəzifəsində işləmiş, 1932-1939-cu illərdə Azərbaycan Pedoqoji İnstitutunun qiyabi şöbəsində iki il təhsil almış və eyni zamanda Azərənşrdə redaktor və şöbə müdiri vəzifələrində çalışmışdır. 1938-1939-cu illərdə isə yenidən təşkil olunmuş “Uşaqgəncnəşr”də bədii ədəbiyyat şöbəsinə rəhbərlik etmişdir. 1941-1942-ci illərdə İranda “Qızıl əsgər” qəzeti redaksiyasında xüsusi müxbir işləmişdir. Xəstəliyinə görə ordudan tərxis olunmuş, Bakıda Azərbaycan Radio Verilişləri Komitəsində məsul redaktor, bir ildən sonra 1944-cü ildə “Azərənşr”də şöbə müdiri olmuşdur. 1944-1946-cı illərdə “Uşaqgəncnəşr”in baş redaktoru vəzifəsində çalışmışdır.

1927-1929-cu illərdə müasir mövzuda uşaq şeir və nəğmələrini, “Zirək Səməd” mənzum nağılını, “Şanlı gün” poemasını yazmışdır. “Nərgiz” nağıl-poeması əsasında yazdığı nağıl-pyes Mir Mehdi bir dramaturq kimi tanıtılmışdır. “Kiçik təyyarəçilər”, “Neftə doğru”, “Pinti Həsən”, “Uşaq şeirləri” kitablarından “Nərgiz” əsərinədək yüksələn şairin həm məhsuldar, həm də keyfiyyətcə yeni dövrü başlamışdır. Nağıl-pyes 1935-1936-cı illərdə Gənc Tamaşaçılar teatrının və Kukla teatrının səhnələrində müvəffəqiyyətlə oynanılmışdır. Bu nailiyyətlər şair-dramaturqu daha da ruhlandırmışdır. O, “Nərgiz”dən sonra bir-birinin ardınca “Təzə şəhər”, “Pilotlar”, “Eldar və Zaman”, “Kiçik pyeslər” kitablarını çap etdirmişdir. “İsgəndər və çoban”, “Meyvələrin bəhsi” və s. əsərləri isə rus və digər dillərə tərcümə edilərək yayılmışdır. Bu əsərlərin ardınca uşaqlar üçün “Sevgi” (1940), “Cırtan”, “Fitnə”, “Şehrli saz”(1942-1943) və s. maraqlı nağıllar yazmışdır.

Mir Mehdi Seyidzadə Ömər Xəyyam, A.S.Puşkin, V.A.Jukovski, İ.A.Krılov və başqa ədiblərdən tərcümələr də etmişdir və zəngin yaradıcılığına görə dövlətimiz şairi fəxri fərman və medallarla təltif etmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi başlananda Mir Mehdi Seyidzadə artıq görkəmli bir şair kimi məşhur idi. Müharibə illərində bu şöhrət daha da artmışdır. O, qələmini süngüyə çevirib, qələbəmizə köməklik göstərmiş, ölkəmiz üçün ağır olan günlərdə onun “Balaca döyüşçülər”(1941), “And”, “Vətən qızı”, “Qorxmaz”, “Şanlı qəhrəman”(1942), “Bizim ellər”(1944), “Qəmər”(1945), “Maral”(1945) və s. şeirləri və kitabları nəşr olunmuşdur. Şairin 1945-ci ildə tamamlanmış “Zəfər” pyesi də oxucular tərəfindən rəğbətlə qarşılanmışdır. Gənclərimizin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyələndirilməsində bu əsərlərin rolu böyük olmuşdur.

Şairin yaradıcılığında ən kamil və məhsuldar dövr müharibədən sonrakı illərə təsadüf edir. 1945-1957-ci illərdə şairin çoxlu kitabları – “Şah və xidmətçi” (1947), “Şeirləri” (1948), “Yaxşı yoldaş” (1949), “Çiçəklənən düzlər” (1950),

“Bağçamız” (1953), “Yeni il hədiyyəsi” (1954), “Seçilmiş əsərləri” (1957) və s., həmçinin V.A.Jukovskidən tərcümə etdiyi “Nağıllar və şeirlər” (1947) kitabı çap olunur. Uşaq və gənclər üçün yazdığı – “Bahar”, “May bayramı”, “Oynaq topum, “Bənövşə”, “Laylay” və s. şeirlərinə musiqilər bəstələmişdir.

1964-cü ildə görkəmli sənətkarın “Şairin kitabxanası” seriyasından ilk kitabı çap edilir. Buraya müəllifin ən yaxşı şeirləri, uşaq əsərləri və nəğmələri, poemaları və dahi Azərbaycan şairi M.Füzulinin gəncliyinə həsr etdiyi “Şairin gəncliyi” adlı dram əsəri daxil edilmişdir.

Mir Mehdi Seyidzadə bədii yaradıcılıqla yanaşı, 1925-1976-cı illərdə vətəndaş ədib kimi dövrü mətbuatda publisistik yazılar, resenziyalar, ədəbi-tənqidi məqalələrlə də çıxış etmişdir. Bu yazılarda günün vacib məsələlərindən, həmçinin şairin qələm dostlarından, ayrı-ayrı ədəbiyyatçılarımızın yaradıcılığından bəhs edilirdi.

Mir Mehdi Seyidzadə 31 avqust 1976-cı ildə Bakıda vəfat etmişdir. 1991-ci ildə Nazirlər kabinetinin Qərarı ilə keçmiş Belinski adına kitabxanaya görkəmli uşaq şairi Mir Mehdi Seyidzadənin adı verilmişdir.

Uşaq qəlbi qədər təmiz, kövrək və həssas olan Mir Mehdi Seyidzadənin yaradıcılığı gənc nəslin tərbiyə edilməsində həmişə mühüm rol oynayacaqdır.

Mir Mehdi Seyidzadənin adı, əsərləri və şəxsiyyəti xalq arasında, gənc və yaşlı oxucular içərisində ehtiramla xatırlanır, məhəbbətlə yad edilir və sevilir. Onun gözəl şeirləri və pyesləri ilə böyüməkdə olan nəsildə yüksək ideyalar, nəcib hisslər aşılaman şair ədəbiyyatımızın görkəmli nümayəndələrindəndir. Şair öz oxucularını, pərəstişkarlarını və mənəvi dostlarını tapana qədər çox uzun, mənalı və məzmunlu bir yol keçmişdir. Bu yol öz başlanğıcını uşaq illərinin təmiz romantikasından götürmüş və sonralardan iki istiqamətə ayrılmışdır; birincisi, gənclərin saf eşqini və yüksək əxlaqi-mənəvi sifətlərini tərənnüm edən lirik şairin yolu, ikincisi, yaşlıları müdrik fikirlər və gözəl hisslərlə düşündürüb təsirləndirən qocaman bir sənətkarın yolu. Şairin amalı, məqsədi və yaradıcılıq yolunun mənə və istiqaməti həmişə aydın olmuş, irəliyə, yüksəkliyə və bədii bitkinliyə doğru tərəqqi etmişdir. Əsərlərində Mir Mehdi Seyidzadə uşaq psixologiyasına, kiçik vətəndaşların mənəvi, ruhi aləminə bələd olan, gənclərin təlim-tərbiyəsinə və əxlaqi-estetik inkişafına təsir göstərən nəsihətçi pedaqoq, şair və geniş oxucu kütləsini, xalqı düşündürən əhəmiyyətli ictimai məsələləri əks etdirən sənətkar kimi nəzərimizdə canlanır. Müəllifin müxtəlif illərdə yazdığı “Xatırlayarsan məni”, “Qələm”, “Sənubər və sarmaşiq”, “Bıçaq”, “Səhər” şeirləri, “Elindir”, “Bənzədirəm”, “Kamalından danış”, “Fərağın atəşinə”, “Gün gələr torpaq olarsan”, “Bir gözələ yüz qəzəl” qəzəlləri, “Səbəyel gözəli”, “Ceyran” və “Nərgiz” poemaları, “Sehrli nar”, “Üç alma”, “Sirli çeşmə”, “İsgəndər və çoban ” mənzum nağılları, “Şairin gəncliyi”, “Qorxmaz”, “Cırtan”, “Fitnə” və “Sehrli saz” pyesləri onu görkəmli uşaq yazıçısı kimi təqdir etmək, lirik şeirlərin dəyərli nümunələrini yaradan sənətkar olaraq başa düşmək və humanist, insanpərvər şair kimi tanımaq üçün zəngin təsəvvür verir. Mir Mehdi Seyidzadə lirik, həssas şair olaraq gözəlliyə incə insani hisslərə daha artıq bağlıdır. Gözəllik anlayışı şairin təsəvvüründə mücərrəd bir məfhum deyildir; Vətənin təbii mənzərələrində, təbiətin və fəsillərin

hüsnündə, eyni zamanda insanların əməlində, əməyində və daxili mənəvi aləmində təzahür edən, nəzərə çarpan ülvi bir keyfiyyətdir.

Yasəmənlər açanda,
Bülbül bağa uçanda
Oxuyanda nəğməni
Xatırlayarsan məni !
Aşanda uca dağdan,
İçəndə gur bulaqdan,
Gəzəndə göy çəmənini
Xatırlayarsan məni!..
Arzular çox, ömür az,
Mən olmayanda hər yaz,
Dolananda gülşəni
Xatırlayarsan məni!

Şairin Vətən, xalq və azadlıq kimi müqəddəs mövzulara münasibətində, təmiz və pak insan eşqini tərənnüm edən şeirlərində, həmçinin uşaqlar üçün yazdığı səmimi mahnılarında coşqun, həm də saf bir romantika duyulur. Bu romantikanın kökü həyata, torpağa bağlıdır, buna görə də təsirli və tərəvətlidir.

Ömür keçir, həyatın dənizi dərinləşir,
İrəliyə gedəndə dalğalarla əlləşir.
Adam var ki, ömrünü qayğısız vurur başa,
Bənzəyir dənizlərin dibində itən daşa.
Adam var ki, çalışır, mavi suları yarır,
Ümmanların dibindən parlaq inci çıxarır.

Mir Mehdi Seyidzadə yaşlılar və böyüklər üçün bir sıra dəyərli əsərlər yazan şair kimi tanınıb sevilməkdən ziyadə, müasir Azərbaycan ədəbiyyatında başlıca olaraq uşaq yazıçısı kimi məşhurdur. Uşaq yazıçısı olmaq çox çətin, məsuliyyətli, həm də şərəflidir. Uşaq psixologiyasının incəliklərini duymaq, uşaqlara həqiqəti deməyi bacarmaq və uşaqları qəlbən sevindirib razı sala bilmək qabiliyyəti hər kəsə müyəssər olmur. Bu çox nadir bir istedad ki, doğruluğu, məsumluğu və səmimiyyəti, bütün varlığı ilə yaşayan azyaşlı vətəndaşlara həyatın gözəlliklərini, insanların əməlini, mübarizəsini və xarakterini sevirə biləsən, onları təsirləndirməyi bacarasan və elə edəsən ki, uşaqlar deyilənləri heç zaman yaddan çıxarmasınlar, daim gözəllik və həqiqət haqqındakı anlayışlarında səhv etmədiklərinə bir dəfəlik inansınlar. Mir Mehdi Seyidzadənin qələmində bu xüsusiyyətlər vardır. Müəllifin “Övlad məhəbbəti”, “Qaranquşlar”, “Gülməlidir”, “Yaxşı yoldaş” və s. şeirləri, nağıl-pyesləri və poemaları, onun qüvvətli uşaq yazıçısı olaraq yaradıcılıq xüsusiyyətlərini, bədii imkanlarını və bu ədəbiyyata gətirmiş olduğu özünəməxsus yenilikləri bütünlükdə aşkara çıxarır.

Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının yaradıcılarından olmaq etibarını ilə şair uşaqlara – özünün müdrik və məsum oxucularına üç mühüm fikri, məsələni təlqin etməyə çalışır. Birincisi, həyatda namusla yaşamaq, doğruçu olmaq və dostla, yoldaşa dar gündə, çətin zamanda köməklik göstərmək. İkincisi, öz qəlbində müqəddəs duyğulara yol vermək, cəmiyyət, xalq və Vətən üçün yararlı vətəndaş kimi böyümək. Üçüncüsü isə, zülmə, xəyanətə və şər qüvvələrə qarşı mübarizə

aparmaq, gözəllik və paklığın qələbə çalması uğrunda çarpışmaq. Müəllif bu qəbildən olan fikirlərini, arzularını əyani şəkildə şərh etmişdir. Çox az hallarda isə nəsihətamiz şəkildə, didaktə üsulu ilə öz fikirlərini bildirmişdir. Bu səbəbdən də şairin oxucuları onun təsvir etdiyi qəhrəmanların, müsbət surətlərin ədalətsizlik, pislik və zülm üzərindəki qələbəsinə inanırlar, bu qəhrəmanları hiss edir, görür və sevirlər. Mir Mehdi Seyidzadənin uşaq ədəbiyyatı sahəsindəki xidmətlərindən biri də onun bir sənətkar olaraq öz mövzularını qaynar və tükənməz bir çeşmədən, xalq ədəbiyyatı nümunələrindən götürməsidir ki, bu da şairin əsərlərinə bir təbiilik, bədii aydınlıq və şirinlik gətirmişdir.

Şair uşaqları ilıq hissləri və təmiz fikirləri, böyükləri alovlu eşqi və şirin qəzəlləri ilə sevindirmişdir.

Bəli, bir vaxtlar orta məktəb dərsliklərində şeirlərini oxuduğumuz, əzbərlədiyimiz gözəl uşaq şairi. 30-cu, 40-cı, 50-ci, 60-cı, 70-ci illərin uşaqları onun şeirlərini əzbərləyə-əzbərləyə bağçaya, məktəbə gediblər, Vətəni seviblər, təbiəti qoruyublar, ata-ana qədrini biliblər. İndi də məktəb dərsliklərində Mir Mehdi Seyidzadənin şeirləri ilə qarşılaşırıq. Deməli onu sevirlər. Uşaq qəlbi qədər təmiz, kövrək və həssas olan Mir Mehdi Seyidzadənin yaradıcılığı gənc nəslin tərbiyə edilməsində həmişə mühüm rol oynayacaqdır.

II. Yubiley tədbirlərinin keçirilməsi

Bu il noyabr ayının 11-də xalqımızın sevimlisi, körpələrin qəlbinə yol tapan, uşaq və gənclərin şeirlərini sevə-sevə öyrəndikləri görkəmli şair-dramaturq Mir Mehdi Seyidzadənin anadan olmasının 105 ili tamam olur. Bu münasibətlə bir çox təhsil ocaqlarında, kitabxanalarda yubiley tədbirləri keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Kitabxanalarda bununla əlaqədar maraqlı tədbirlər keçirmək olar. Bu tədbirlər arasında sərgilər mühüm yer tutur. Sərgidə şairin kitabları, müxtəlif mətbuat səhifələrində onun haqqında nəşr olunmuş məqalələr, onun fotoları nümayiş olunur. Sərgini müxtəlif başlıqlarla adlandırmaq bilərik. Məsələn: “Uşaqları sevindirən, böyükləri düşündürən”, “Mir Mehdi Seyidzadə-105 il bizimlə”, “Gəncliyin ağ saçlı şairi”, “Həmişə cavan şair”, “Uşaqların sevimlisi”, “Şərəflə yaşamış ömür”, “Bahar şairi” və s.

Sərginin təşkili zamanı görkəmli şəxslərin şair haqqında dedikləri sitatlardan istifadə etmək olar.

Sərgidə veriləcək sitatlar

1. Mir Mehdi Seyidzadə - bizim ağa başdan ayağa mənəviyyat mücəssiməsidir.

Süleyman Rəhimov

Xalq yazıçısı

2. Uşaqlar üçün yazmaq çətin, məsuliyyətli, həm də şərəflidir. Uşaq psixologiyasının incəliklərini duymaq, uşaqlara həqiqəti deməyi bacarmaq və onları razı sala bilmək üçün xüsusi istedad lazımdır. Mir Mehdi Seyidzadə də bu xüsusiyyətə varidir.

Xalidə Hasilova

Yazıçı

3. Bizim həm təbiətimiz bir-birinə uyğun olmuş, həm də seçdiyimiz sənət.

Abdulla Şaiq

Uşaq şairi

Həmçinin balaca oxucularımız üçün M.Seyidzadənin “Bulaq və Dəniz”, “Yeddi qardaş”, “Yay”, “Nənə və nəvə”, “Quşcuğaz”, “Ağacların şikayəti”, “Bənövşə” və s. şeirlərin ifadəli oxunuşunu təşkil etmək olar. İfadəli oxudan sonra kitabxanaçı oxuculara bu şeirlərin məzmunundan bəhs edən suallar verə bilər. Bunu etməklə kitabxanaçı uşaqların nə dərəcədə diqqətli olmalarını, şeirləri qavrama qabiliyyətlərini yoxlaya bilər. Məsələn: kitabxanaçı oxuculara müraciət edib, deyir:

Sual: Uşaqlar, Mir Mehdi Seyidzadə hansı şeir və hekayələrin müəllifidir?

Cavab: “Yeddi qardaş”, “Bənövşə”, “Nənə və nəvə”, “Quşcuğaz”, “Bulaq və Dəniz”, “Gün çıx”, “Ağacların şikayəti” və s.

- Sual:** “Ağacların şikayəti” şeirində bağçalar nədən şikayətlənirlər ?
- Cavab:** “Ağacların şikayəti” şeirində bağçalar uşaqların özlərini pis aparmalarından, ağacları sındırdıqlarından, gülləri kobudcasına dərməklərindən şikayətlənirlər.
- Sual:** “Bulaq və Dəniz” şeirində Dənizlə Bulaq arasında nə baş verir ?
- Cavab:** “Bulaq və Dəniz” şeirində Bulağın damlası Dənizə düşdüyünə görə Dəniz çox qəzəblənir. Bulaqsa ona cavabında çox öyünməməyi məsləhət görür. Bulaq Dənizə belə söyləyir: Əgər, axar sular olmasa dənizlər quruyar.
- Sual:** Uşaqlar “Quşcuğaz” şeirindən özünü nə nəticə çıxartdınız ?
- Cavab:** Bütün canlılar kimi quşları da qorumalıyıq. Hardasa yaralı quş gördüyümüz zaman ona yardım etməliyik.

Sual-cavabdan sonra kitabxanaçı uşaqlara təbiəti, ağacları, gülləri qorumağı, sevməyi tapşırır.

Kitabxanada kiçik yaşlı oxucular üçün səhərcik də təşkil etmək olar. Səhnəni nümayiş etdirəcəyimiz nağıla uyğun bəzəməliyik. Məsələn: dekorativ ağaclar, güllər, tərəciklər, quşlar və s. İştirakçılar səhnə paltarlarını geyinirlər. Gəlin, “Cik-cik sərçəcik” nağılını səhnələşdirək:

- Aparıcı: Bir cik-cik Sərçə vardı,
Çəmənlərdə oynardı.
Uçub yaşıl bağlara
Qonardı budaqlara.
Uçmuşdu bir çəmənə,
Qızılgül budağına-
Qonanda ayağına
Batdı iti bir tikan,
Ayağından axdı qan.
Bir qarıya Sərçəcik
Yalvarıb dedi:
- Sərçə: Cik-cik,
Bir yaxşılıq et barı,
Tikanı çıxar, qarı.
- Aparıcı: Tez tikanı çıxartdı,
Qarı təndirə atdı.
Tikan təndirdə yandı,
Sərçəcik acıqlandı.
- Sərçə: Tikanı nədən,
Yandırdın təndirdə sən.
Ya tikanı ver mənə,
Ya bir çörək ver mənə.
- Qarı: Durma get!
A Sərçə, qudurma, get!
- Aparıcı: ... Sərçə şığıdı birdən,

Çörəyi qapdı yerdən...
Bir çoban dag başında-
Sərin bulaq başında
Oturmuşdu, Sərçəcik
Yanaşib dedi:
Sərçə: Cik-cik,
Çörək çıxıb təndirdən,
Minnəti yox pendirdən.
Ala ye, çoban qardaş!
Ancaq qoyma Alabaş
Mənə yaxın dayansın
Ətrafıma dolansın.
(Çoban çörəyi yedi.)
Sərçə: Ya çörəyi ver bu an!
Ya bir quzu ver, çoban!
Çoban: Durma get!
A Sərçə, qudurma, get!
Aparıcı: ... Sərçə şığıdı birdən,
Quzunu qapdı yerdən...
Sərçə gəldi bir yerə
Gördü ki, “uzundərə”
Çalınır, böyük, kiçik
Oynayır edir cik-cik.
Sərçə: Kimindir bu toy-düyün?
Qonaq: Bu gün şah qızı gedir ərə,
Şadlıqdır ona görə.
Qonşu kənddən bir aşıq
Qıza olmuşdu aşıq.
İncə sazlı aşığa
Şah qızını vermədi,
“Tayım deyilsən” dedi.
Göz dağı çəkdi ona,
Qızını verdi xana.
Sərçə: Cik-cik,
Quzum olsa da kiçik,
Əti var qənddən şirin,
Kəsin, kabab bişirin.
(Quzunu kabab edib yeyirlər.)
Cik-cik,
Ya qaytarın quzumu,
Ya verin şah qızını.
Darğa: Durma get!
A Sərçə, qudurma, get!

Aparıcı: ... Sərçə şığıdı birdən,
Gəlini qapdı yerdən...
Çox kəndləri dolaşdı.
Sərçə gördü bir aşığı
Halı yaman qarışıq.
Çəmənlikdə saz çalır,
Qəmli səsi ucalır..

Sərçə: Cık-cık,
Aşığı, kədərlənmə gəl,
Budur sevdiyini gözəl.

Aparıcı: Gördü sevdiyini qızı,
Güldü aşığın üzü.
Sərçəni alqışladı,
Ona saz bağışladı..

(Sərçə oxumağa başlayır.)

Sərçə: Tikanı verdim, çörək aldım,
Dinginən, sazım, dinginən din!
Çörəyi verdim, quzu aldım,
Dinginən, sazım, dinginən din!
Quzunu verdim, gəlin aldım,
Dinginən, sazım, dinginən din!
Gəlini verdim, səni aldım,
Dinginən, sazım, dinginən din!

Mir Mehdi Seyidzadənin uşaq şeirləri ilə yanaşı maraqlı, mənalı təmsilləri də yaddaşlara həkk olunub. Uşaqlar bu təmsilləri sevə-sevə oxuyurlar. Kiçik yaşlı oxuculara bu təmsillər əsasında səhərciklər təqdim etmək olar. Məsələn, şairin “Tikan və qızılgül” təmsili əsasında səhərciyin hazırlanması uşaqlar üçün çox maraqlı olar. Aparıcının sözlərini kitabxanaçı, Tikanla Qızılgülün sözlərini isə oxucular söyləyə bilər. Təmsili təqdim edirik:

Kitabxanaçı: Tikan çox təəccüblə

Söylədi Qızılgülə

Tikan: Bir kolda bir budaqda

Yetişirik biz bağda

Bəs səbəb nədir ki, sən

Hamıya sevimlisən,

Məni sevməyir heç kəs?

Qızılgül: Deyil əbəs,

Bir yerdə olsaq da biz,

Ayrıdır xislətimiz.

Sən hər ələ batırsan,

İncidib qanadırsan.

Mən könül oxşayıram

Qəlblərdə yaşayıram.

Səhəricikdən sonra kitabxanaçı təmsilin mahiyyətini azyaşlı oxuculara başa salmalıdır. Kitabxanaçı onlara tövsiyyə etməlidir ki, insanın xasiyyəti, xisləti gözəl olarsa, hamı tərəfindən sevilər.

Kitabxanamızda keçirilən maraqlı tədbirlərdən biri də ədəbi-bədii gecələrdir. Ədəbi-bədii gecələrin keçilməsi şairin həyat və yaradıcılığı ilə yaxından tanış olmağa imkan verir.

Bildiyimiz kimi ədəbi-bədii gecələr də müxtəlif adlar altında keçirilir. Məsələn: "Körpələrin dili ilə", "Uşaqlara nəsihət", "Faydalı keçən ömür", "Həmişə cavam şair" və s. Adından da məlum olduğu kimi ədəbi-bədii gecə 2 hissəyə bölünür. Tədbirin I hissəsində ədəbi mövzu, şair haqqında aparıcı tərəfindən ətraflı məlumat verilməli, onun şeirlərindən söylənməli, hekayələrin, məqalələrin məzmunu haqqında danışılmalıdır. Tədbirin II hissəsində Mir Mehdi Seyidzadənin əsərlərindən seçilmiş parçalar dialoq şəklində verilə bilər, kiçik yaşlı oxucularımız tərəfindən Mir Mehdi Seyidzadənin hər hansı bir hekayəsi səhnələşdirilib təqdim oluna bilər, iki və daha artıq böyük yaş qrup oxucu şairin qəzəllərindən söyləyə bilərlər. Ədəbi-bədii gecənin ssenarisini təqdim edirik:

I Aparıcı: Əziz oxucularımız, hörmətli qonaqlarımız! Bu gün istedadlı şair-dramaturq, hamımızın rəğbət bəslədiyi Mir Mehdi Seyidzadənin 105 illik yubileyidir. Bu münasibətlə sizi salamlayır və hazırladığımız ədəbi-bədii gecəni açıq elan edirik.

II Aparıcı: Şair yaradıcılığının çox hissəsini uşaq və gənclərimizə həsr etmişdir. Şairin özü ruhən, şeirləri isə məzmun və mənaca həmişə cavandır. Şair qocalsa da şeir qocalmaz deyirlər. Bu sözlər Mir Mehdi Seyidzadənin "Həmişə cavam" şeirində öz əksini tapır.

Mənə cavanlığı xatırladır çəməndə bahar,

Təbiətim belədir ki, baharı sevdi könül.

Salır xəyalına fəcrin qızıl şəfəqlərini.

Odur ki, vəcdə gəlib lələzari sevdi könül .

Bu qardaş elləri, Mir Mehdi, mən gəzin deyirəm,

Səadət eşqinə xoş rüzigarı sevdi könül!..

I Aparıcı: Mir Mehdi Seyidzadə ilk yaradıcılığına xalq ədəbiyyatı motivləri üzrə nağıl və poemalar yazmaqla başlamışdır. Folklorun daimi mövzusu olan Xeyir ilə Şərin mübarizəsi mövzusunun yeni məzmunla - əməkçilərin zalımlara qarşı mübarizəsi ilə əlaqələndirmiş, azadlıq və inqilab ideyalarını tərənnüm etmişdir. Elə bu baxımdan da onun ilk əsəri "Qoçaq

Səməd” (1929) xalqın padşaha qarşı üsyanı və qələbəsi mövzusunda həsr olunmuşdur.

II Aparı: Şairin xalq ədəbiyyatı motivləri üzrə yazdığı nağıl-poemalardan biri də balacaların ən çox sevdiyi “Cırtdan” nağılıdır. O, Cırtdanın nağılını şeir dili ilə balaca oxuculara sevdirmişdir. Hörmətli qonaqlar, gəlin, uşaqların ifasında səhnələşdirilmiş “Cırtdan” nağılının bir parçasına tamaşa edək.

(Səhnə müxtəlif dekorasiyalarla bəzədilir. Cırtdan, Div və 1 neçə uşaqlar səhnədə görünürlər.)

Div: Xoş görmüşük, uşaqlar,
Ay balaca qoçaqlar,
Buyurun, gəlin evə,
Dostunuz qara divə
Qonaq olun bu gecə.

Cırtdan: ... Ay div baba, çox sag ol!
Heç yormayıb bizi yol.
Sən çıx get, rahat-rahat
Öz yerində uzan, yat!
Bu gecəni bir təhər
Burda qalarıq, səhər
Durub düşərik yola.

Div: Yox, yox, heç olmaz, bala!
Borcum sizə hörmətdir,
Mənimçin nə zəhmətdir?
Ay gözümün işığı,
Evimin yaraşığı,
Bu gözəl otaq sizin,
Çəmən sizin, bağ sizin.
Beş-on gün qalın burda,
Tapşırısam boz qurda
Gətirsin yağlı toğlu.
Sizinçin çoxlu-çoxlu
Kabab bişirim gərək,
Yeyək burda duz-çörək.
Olaq yaxın dost-qardaş,
Olaq mehriban sirdaş.
Narahat olmayın.
Uzanın yatın
Mən sizə saz çalım,
Yuxuya batın!

(Bir az sonra Div soruşur.)

Div: Kim yatıb, kim oyaqdır?
Cırtan: Hamı yatıb, mən oyağam!
Div: Saz çalırım şirin-şirin,
Yuxuya dal dərin-dərin.
Cırtan: Ay div baba, bir Cırtanam,
Pis öyrədib məni anam.
Mən qayğanaq yeməyincə
Yuxu tutmaz məni gecə.
Div: Al qayğanağı ye, yat!
Cırtan: Bu qayğanaq olub boyat,
Qızdırmasan onu əgər,
Cırtan yeyər xəstələnər.
Div: Yaxşı, yaxşı, bir az dayan,
Xörək qızar gələr... Cırtan,
Görək sonra sözün nədir
Cırtan deyil, bu fitnədir.

(Qayğanağı yeniden Cırtana uzadır.)

Al qayğanaq qızdı, qoçaq,
Ye, yat, oyaq qalma ancaq.

(Cırtan yeyir, uzanır. Div saz çalır.)

Div: Kim yatıb, kim oyaqdır?
Cırtan: Hamı yatıb, mən oyağam!
Div: Qayğanaq da verdim sənə
İndi sözün nədir mənə?..
Cırtan: Ay div baba, bir Cırtanam,
Pis öyrədib məni anam.
Gətirməsən xəbirlə su,
Gözlərimə getməz yuxu.
Div: Su da gətirərəm xəbirlə, qoçaq,
Təki sən yuxuya batasan ancaq.

(Div çıxır.)

Cırtan: Gör heç ağıl ummaq olur bu Divdən,
Xəbirdə su qalar... keyin biri key.
Xəbiri bulaqda doldurca hey
Su axıb gedəcəkdir... ay yaramaz div,
Başına uçaydı bu sehirlə ev.
Gedim uşaqları oyadım, qaçaq,
Yoxsa tutar bizi yeyər bu alçaq.

*(Səhnəcikdən sonra sözləri şairin, musiqisi Səid Rüstəmovun olan “Quzum”
nəğməsi balaca oxucu tərəfindən səslənir.)*

Yaz gəlib, coşur sular,
Çiçəklənib arzular.
Yayılib çölə, düzə
Körpə-körpə quzular.

Nəq:

Quzum gəl, ay quzum, gəl,
Ay mənim yalquzum, gəl.
Sənin zərif boynuna
Zıncırovlar düzüm, gəl.

Mən gəzirəm çəməndə,
Yoldaş ol mənə sən də.
Duyaq yazın ətrini
Nərgizdə, yasəməndə.

I Aparıcı :

Mir Mehdi Seyidzadənin bütün əsərləri, xüsusilə onun “Həyat eşqi” adlı kitabında toplanmış şeir və təmsilləri əmək mövzusunda yazılmışdır. Şair kiçik oxucularına başa salmağa çalışır ki, əmək insanı sağlamlaşdırır, insanda sağlam ruh yaradır. Şair əməyi, zəhmətkeşliyi ön plana çəkir. “Toxucu qız” şeirində bunu biz aydın şəkildə görürük.

Var olsun yorulmaq bilməyən əlin,
İpəyin sovqatı olub hər elin.
Geyinir, bəzənir toyda qız-gəlin,
Sənin toxuduğun incə ipəkdən.

Şair uşaqları əməyə alışdırmaqla yanaşı, onları sağlamlıqlarını qorumağı da tapşırır. Balacaları səliqə-sahmana, təmizliyə riayət etməyi öyrədir.

*(Musiqisi Midhəd Əhmədovun, sözləri şairə məxsus olan: “Təmizlik” nəğməsi
balaca oxucunun ifasında dinlənilir.)*

Yoldaşına bir uşaq,
Söylədi: - güzgüyə bax!
Kirlidir yanaqların,
Əllərin barmaqların.
Al, bu sabun, bu da su,
Əl-üzünü təmiz yu.

Kir tutmasın dərinini,
Təmizlə dişlərini.

Uşaq eşitdi bunu.
Tez götürdü sabunu.
Yuyundu təmiz-təmiz,
Oldu kirsiz, ləkəsiz.

II Aparıcı : Şairin təmsilləri həmişə tərbiyəvi məqsəd daşıyır. Müəllif qarşısına məqsəd qoyur ki, oxucunu ayıq salsın, hər cür çətin məqamdan çıxmaq yolunu ona göstərsin. “Tülkü və cücə” təmsilində cücə öz ağılı, tədbiri sayəsində hiyləgər tülkünün əlindən qurtulur. “Qaranquş və bayquş”, “Darğa-qarğa”, “Lovğa çiraq”, “Yarasa və Pərvanə”, “Aslan və Ceyran”, “Ədabaz Meymun”, “Canavar və tülkü” təmsillərində isə insanların xislətində ola biləcək mənfi cəhətlər tənqid olunur.

(Kiçik yaş qrup oxucuların ifasında “Qaranquş və bayquş” təmsilindən dialoq şəklində bir parça söylənir. Daha sonra musiqisi Soltan Hacıbəyova sözləri şairə məxsus olan “Oynaq topum” kiçik yaşlı oxucunun ifasında dinlənilir.)

Oynaq topum, oynaq topum,
Əlvan rəngli, qıvraq topum.
Atdım, tutdum, düşdün yerə,
Qaçdın getdin birdən-birə.

Oynaq topum, düşdün yerə,
Döndün saga, döndün sola.
Uzaqlaşma məndən, topum,
Qaçma dayan, səni tutum.

I Aparıcı: Mir Mehdi Seyidzadə üçün sevgi-məhəbbət gözəllik, ülvilik, ucalıq deməkdir. Şairin qəzəllərində bu mövzu əsas yerlərdən birini tutur. Müəllif öz sevdiyini ən nəcib, ən ali duyğular oyadan həyat nemətlərinə oxşadır. Şairin qəzəllərində hüsn, gözəllik, işvə-naz, ülvilik dünyası, güllər, çiçəklər, sevgi-vusal həsrəti qəlb oxşayır. Doğrudan da, əziz dost, sən əgər sabaha inamla, etiqadla baxırsansa, onda sənın qəlbın ən nəcib hisslərlə döyünəcək. Bu vaxt ürəyindən keçəcək:

Sevdiyin olsun ömür yoldaşı dünyada sənə,
Bədəsildən uzaq ol, uyma vəfasız gözələ,
Yazdığım hər qəzəlin fikrinə, mənasına bax,
Ey rəqibim, demə Mir Mehdi uyubdur qəzələ.

II Aparıcı : Şair qəzəllərində bu günün sevən, yaradan gənclərində gözəl əxlaqı keyfiyyətləri görmək istəyir. O, gənclərə öz qəzəllərində öyüd-nəsihət verir, nadanlara qoşulmamağa çağırır.

I Aparıcı :

Mir Mehdi Seyidzadənin əsələri uzun illərdir dərs kitablarına, eləcə də Gənc Tamaşaçılar Teatrının repertuarına daxil olub.

II Aparıcı:

Azərbaycan ədəbiyyatının xüsusən, uşaq ədəbiyyatının inkişafındakı xidmətlərinə görə Mir Mehdi Seyidzadə ordenlər, medallar, fəxri fərmanlarla təltif edilmiş, Əməkdar İncəsənət Xadimi adı almışdır. İllər ötsə də hər dəfə uşaq ədəbiyyatından söz düşəndə uşaqların da, böyüklərin də sevimlisi Mir Mehdi Seyidzadə hörmətlə anılacaq, yada düşəcək. Onun şeirləri hələ uzun illər körpələrin dillərində əzbər qalacaqdır.

S O N

İstifadə olunan ədəbiyyat:

Əsərləri:

1. Seçilmiş əsərləri. 2 C-də.C.1 - B.: Azərnəşr, 1966.- 363 s.
2. Seçilmiş əsərləri. 2 C-də.C.2 - B.: Azərnəşr, 1966.- 363 s.
3. Seçilmiş əsərləri.- Təkrar nəşr.- B.: Avrasiya Press, 2006.- 320s.
4. Ağacların şikayəti: (Şərlər, təmsillər, poemalar). – B.: Gənclik, 1987.- 86 s.
5. Xatırlayarsan məni. – B.: Gənclik, 1978.-260 s.

Haqqında:

1. Əliyev M. Xatırla məni: Mehdi Seyidzadənin 70 illiyi münasibətilə // Ədəbiyyat və incəsənət.- 1977.- 12 noyab.- S. 6.
2. Əzizov Ə. Gənc nəslin xidmətində // Bakı.- 1972.- 10 apr.- S.4.
3. Qasımzadə Q. Uşaqların qocaman tərbiyəçisi: (Mehdi Seyidzadənin yaradıcılığı haqqında) // Ədəbiyyat və incəsənət.-1972.-18 mart.- S. 10.
4. Məmmədov K. "Unudulmaz xatirələr kimlərdən danışır: (Mehdi Seyidzadənin eyni adlı kitabı haqqında) // Azərbaycan müəllimi.- 1976.- 19 mart. - S.-3.
5. Yusifli V. Ağanı unutmaq olarmı? (Mir Mehdi Seyidzadə haqqında) // Panorama.- 1998.- 22 yanv.-S.6.

Tərcümələri:

1. Xəyyam Ö.Rübailər / Tərc.ed. M.M.Seyidzadə.-B.: Lider, 2004.- 102 s.

İnternetdə:

www.educult.az

www.veengle.com

Mir Mehdi Seyidzadənin şeirlərinə bəstələnmiş mahnılar:

Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün:

1. Bağçamız: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. I kitab: məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.18.
2. Qar: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Şəfiqə Axundova // Uşaq mahnıları. I kitab: məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.104.
3. Oynaq topum: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Soltan Hacıbəyov // Uşaq mahnıları. I kitab: məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.146.
4. Pilotlar: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Üzeyir Hacıbəyov // Uşaq mahnıları. I kitab: məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.152.
5. Pişiyim: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Məmməd Nəsirbəyov // Uşaq mahnıları. I kitab: məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.154.

Kiçik yaşlı uşaqlar üçün:

1. Birinci qar: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.42.
2. Bulaq: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.52.
3. Dağlar: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.56.
4. Göyərçinim: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Ağabacı Rzayeva // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.82.
5. Qar topu: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.94.

6. Qayıqda: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.96.
7. Qızıl payız: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.110.
8. Mahnı və rəqs: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Cahangir Cahangirov // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.122.
9. Maral: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.124.
10. Sarmaşiq: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.150.
11. Şəhərimiz: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.166.
12. Təmizlik: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Midhəd Əhmədov // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.174.
13. Uçun, quşlar: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.178.
14. Yolka nəğməsi: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Soltan Hacıbəyov // Uşaq mahnıları. II kitab: kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.52.

Orta və yuxarı yaşlı uşaqlar üçün:

1. Bayram günü: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Üzeyir Hacıbəyov // Uşaq mahnıları. III kitab: orta və yuxarı yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.34.
2. Bənövşə: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Soltan Hacıbəyov // Uşaq mahnıları. III kitab: orta və yuxarı yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.38.
3. Göydə üzən gəmi: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. III kitab: orta və yuxarı yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.76.

4. Gözəl Quba: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. III kitab: orta və yuxarı yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.78.
5. Gün, çıx! : mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. III kitab: orta və yuxarı yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.82.
6. Xəzər: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. III kitab: orta və yuxarı yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.88.
7. Kəpənəyim: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. III kitab: orta və yuxarı yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.96.
8. Quzum: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. III kitab: orta və yuxarı yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.110.
9. May: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Şəfiqə Axundova // Uşaq mahnıları. III kitab: orta və yuxarı yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.116.
- 10.Şaxta baba: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. III kitab: orta və yuxarı yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.156.
- 11.Şəhərimiz: mahnı / söz: Mir Mehdi Seyidzadə; mus: Səid Rüstəmov // Uşaq mahnıları. III kitab: orta və yuxarı yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Min bir mahnı MMC, 2005.- S.158.